

Paweł Malendowicz*

REMINISCENCJA MARKSIZMU-LENINIZMU W XXI WIEKU? PRZYKŁAD KOMUNISTYCZNEJ PARTII POLSKI I POLSKIEJ SOCJALISTYCZNEJ PARTII ROBOTNICZEJ

Streszczenie

W 2002 r. powstały Komunistyczna Partia Polski oraz Polska Socjalistyczna Partia Robotnicza. Ich programy opierały się na marksizmie-leninizmie. Partie te były organizacjami marginalnymi i nieodgrywającymi istotnej roli w systemie politycznym Polski. Dokonały one pozytywnej, ale nieobiektywnej oceny okresu socjalizmu w Polsce przed 1989 r. Ocena ta została uzasadniona ideologią komunistyczną. Komunistyczna Partia Polski oraz Polska Socjalistyczna Partia Robotnicza negatywnie oceniły transformację ustrojową i ekonomiczną w Polsce po 1989 r. Skrytykowały także włączenie Polski w procesy globalizacyjne, a pozytywnie oceniły politykę prowadzoną przez państwa, które nie zmieniły swoich ustrojów, jak Kuba i Korea Północna. W celu weryfikacji tej hipotezy badawczej autor zastosował metodę jakościowej analizy materiałów źródłowych, w tym dokumentów programowych i publicystyki wymienionych partii politycznych.

Słowa kluczowe: marksizm-leninizm, komunizm, partia polityczna, transformacja ustrojowa, Komunistyczna Partia Polski

Wstęp

Marksizm-leninizm stanowił podstawę ideologiczną programów partii komunistycznych w Związku Radzieckim i innych państwach socjalistycznych w Europie w XX w. Opierał się na myśli Włodzimierza Lenina (1870–1924) odwołującego się do analiz Karola Marksa (1818–1883) i Fryderyka Engelsa (1820–1895). Myśl tych ostatnich została jednak przez Lenina i jego adherentów skorygowana i dostosowana do realiów politycznych i gospodarczych oraz struktury społecznej Związku Radzieckiego. Koncepcje Lenina nie były akceptowane przez wszystkich

* Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, e-mail: p.malendowicz@ukw.edu.pl, ORCID: 0000-0003-2325-9966.

komunistów. Krytykowali je komuniści współcześni Leninowi, tacy jak m.in. Róża Luksemburg (1871–1919) czy Karl Kautsky (1854–1938) za odstępstwa od myśli Marksa. Jego najważniejsze i lapidarnie ujęte elementy to m.in.:

- materializm dialektyczny i materializm historyczny uzasadniające budowę państwa socjalistycznego opartego na dyktaturze proletariatu;
- koncepcja budowy socjalizmu w Rosji jako najsłabszym ogniwie w łańcuchu państw kapitalistycznych (Marks i Engels przewidywali wybuch rewolucji w państwach najbardziej rozwiniętych i uprzemysłowionych);
- sojusz robotniczo-chłopski (zamiast przypisywania szczególnej roli proletariatu wielkoprzemysłowemu);
- koncepcja rewolucji i walki klas (burżuazji i proletariatu), która prowadzi do zwycięstwa klasy robotniczej i dyktatury proletariatu;
- koncepcja partii nowego typu, opartej na zasadach centralizmu demokratycznego;
- ateizm przeradzający się w antyteizm;
- obumieranie instytucji państwa już w socjalizmie wraz z zanikiem przyczyn powstania państwa, czyli klas społecznych (dotyczyło to jednak instytucji państwa kapitalistycznego).

W rzeczywistości marksizm-leninizm stanowił deklarację ideową partii komunistycznych, która realizowana była jako uzasadnienie władzy tych partii (a w sensie ideologicznym – dyktatury proletariatu). Przejście od socjalizmu do komunizmu (czyli systemu społecznego bez państwa) nie mogło zostać zrealizowane, ponieważ oznaczałoby koniec władzy tych partii.

Rozpad Związku Radzieckiego i upadek państw socjalistycznych wiązały się z rozpadem lub przekształceniami partii komunistycznych, czego przykładem może być polska partia komunistyczna – Polska Zjednoczona Partia Robotnicza istniejąca w latach 1948–1990. Z reguły ich elity tworzyły nowe partie, wtapiające się w nową demokratyczną rzeczywistość jako partie socjaldemokratyczne. Ale w tych państwach były też grupy komunistów, które nie zrezygnowały z „wiary” w marksizm-leninizm. Przykładem tego był w Polsce Związek Komunistów Polskich „Proletariat”, istniejący w latach 1990–2002, a następnie Komunistyczna Partia Polski założona w 2002 r. oraz Polska Socjalistyczna Partia Robotnicza istniejąca w latach 2002–2005. Były to partie marginalne, niemające zaplecza politycznego porównywalnego z partiami dominującymi, działające lokalnie jako grupy ludzi, zwykle starszego pokolenia (choć nie było to regułą, gdyż Komunistyczna Partia Polski miała swoją organizację młodzieżową), nostalgicznie patrzące na przeszłość socjalistycznej Polski.

Analiza programów oraz publikacji tych partii, a także ich aktywności zmusza do refleksji i pytań:

- czy partie te uzasadniały swoje programy polityczne i aktywność, odwołując się do marksizmu-leninizmu?
- jaki był stosunek tych partii do socjalistycznej przeszłości Polski?
- jak Komunistyczna Partia Polski i Polska Socjalistyczna Partia Robotnicza oceniały przemiany polityczne w Polsce i na świecie na przełomie XX i XXI w.?
- jaki był stosunek polskich komunistów do państw, w których władzę nadal sprawowały partie deklarujące się jako komunistyczne, jak Korea Północna (Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna) czy Kuba (Republika Kuby)?

Na podstawie tych pytań autor sformułował hipotezę, zgodnie z którą Komunistyczna Partia Polski i Polska Socjalistyczna Partia Robotnicza w swoich programach, enuncjacjach i symbolice odwoływały się do marksizmu-leninizmu, dokonały pozytywnej, ale nieobiektywnej oceny okresu socjalizmu w Polsce przed 1989 r. motywowanej ideologią komunistyczną, negatywnie oceniły transformację ustrojową i ekonomiczną w Polsce po 1989 r. i włącznie Polski w procesy globalizacyjne, a pozytywnie oceniły politykę prowadzoną przez państwa, które nie zmieniły swoich ustrojów. W celu weryfikacji hipotezy autor zastosował metodę jakościowej analizy materiałów źródłowych, w tym dokumentów programowych i publicystyki wymienionych partii politycznych.

Programowe i symboliczne reminiscencje marksizmu-leninizmu

Komunistyczna Partia Polski i Polska Socjalistyczna Partia Robotnicza powstały po rozwiązaniu Związku Komunistów Polskich „Proletariat”. Pierwsza z nich na stronie internetowej informowała, że jej doktryną jest marksizm-leninizm, godłem jest znak sierpa i młota, sztandar ma kolor czerwony i mieści się na nim hasło „Proletariusze wszystkich krajów, łączcie się!”, zaś hymnem partii jest *Międzynarodówka* (Komunistyczna Partia Polski, b.d.). Partia ta w swoim statucie z 2002 r. potwierdziła, że „Komunistyczna Partia Polski jest partią marksistowsko-leninowską nawiązującą do najlepszych patriotycznych i internacjonalistycznych tradycji polskiego ruchu robotniczego. Źródło swej działalności ideowo-programowej upatruje w idei komunistycznej, w niej bowiem widzi przyszłość świata. Dopiero komunizm uwolni ludzkość od niepewności jutra, od strachu przed wojnami, od nędzy i poniżenia. Położy kres panowaniu wyzyskiwaczy nad ludźmi pracy, panowaniu narodów silniej-

szych nad słabszymi. Jego realizacja zapewni materialny i duchowy rozkwit ludzkości. Przewodnią ideą Komunistycznej Partii Polski jest zbudowanie ustroju wolnego od wyzysku człowieka pracy najemnej i zapewnienie Rzeczypospolitej Polskiej niepodległości i pełnej suwerenności. Komunistyczna Partia Polski opowiada się za wszechstronną współpracą i współdziałaniem z organizacjami lewicowymi w Polsce i na całym świecie, stoi na stanowisku jedności ruchu robotniczego i przeciwstawia się wszelkim działaniom rozbijającym tę jedność” (Komunistyczna Partia Polski, 2002).

Również Polska Socjalistyczna Partia Robotnicza w swoim programie stwierdziła, że podstawą teoretyczną jej działalności jest nauka Marksa, Engelsa i Lenina oraz bogata spuścizna dorobku myśli naukowej twórczo rozwijającej marksizm. Myśl Marksa, Engelsa i Lenina o socjalizmie i komunizmie nie była traktowana przez nią jako dogmat, ale – jak deklarowała – jako naukowa prognoza opracowana na podstawie wiedzy, jaką dysponowała ludzkość w okresie ich życia. Analizując dotychczasowy przebieg procesów społecznych, stwierdziła zgodność głównych przewidywań marksizmu-leninizmu opartego na metodzie materializmu dialektycznego i historycznego. Była przekonana o wysokim prawdopodobieństwie realizacji marksistowsko-leninowskiej wizji perspektywy socjalistycznej i komunistycznej. Odrzucała też dogmatyczne wypaczenia marksizmu powodujące jego skostnienie oraz rewizjonizm eliminujący w marksizmie jego klasowość i rolę klasy robotniczej w walce o likwidację kapitalizmu oraz budowę społeczeństwa socjalistycznego (Polska Socjalistyczna Partia Robotnicza, 2002).

Podobne nawiązania do marksizmu-leninizmu zawarte zostały w programie Komunistycznej Partii Polski. Cztery punkty programu tej partii bezpośrednio oparte zostały na zasadach marksizmu-leninizmu: „Istota podziału klasowego”, „Socjalizm czyli demokracja”, „Przejęcie władzy przez ludzi pracy – proletariat”, „Uspołecznienie środków produkcji”. W części programu poświęconej socjalizmowi komuniści pisali, że „Istotą socjalizmu jest możliwość pełnego korzystania z efektów swojej pracy przez każdego, kto ją wykonuje. Oznacza to sprawiedliwe, odpowiednie do efektów pracy wynagrodzenie, dzięki społecznej własności środków produkcji, których powstanie jest efektem pracy całego społeczeństwa. Socjalizm oznacza prawdziwą demokrację, w której podstawowa dziedzina życia społecznego – gospodarka jest kontrolowana w sposób demokratyczny przez wszystkich. Tylko socjalizm może zapewnić wykorzystanie wielkich technicznych zdobyczy ludzkości dla dobra człowieka” (Komunistyczna Partia Polski, 2015). Z kolei w części poświęconej proletariatowi komuniści uznali, że celem jego walki jest wy-

zwolnienie się od ucisku społecznego i władzy klas posiadających. Według komunistów władzę należy przejąć nie po to, żeby zmienić formę wyzysku, lecz aby go ostatecznie znieść. Tylko bowiem przejęcie przez proletariat władzy politycznej i ekonomicznej umożliwi obalenie podziału klasowego, wyzwolenie i upodmiotowienie człowieka. Proletariat nie może jedynie przejąć burżuazyjnego aparatu państwowego, np. w drodze wyborów parlamentarnych. Współcześni komuniści proponowali ustanowienie rad robotniczych w zakładach pracy, a także zawarcie sojuszu z chłopami i częścią inteligencji. Inaczej jednak niż komuniści współcześni Leninowi analizowali koncepcję przejęcia władzy. Nie deklarowali przejęcia władzy przemocą, ale proponowali świadomą ingerencję za pomocą środków politycznych w sferę prywatnej własności przedsiębiorstw, która stanowi podstawę podzielonego klasowo społeczeństwa (Komunistyczna Partia Polski, 2015). Rezygnacja z przejęcia władzy w drodze rewolucji z użyciem przemocy mogła być jednak spowodowana realiami społecznymi i polskim systemem prawnym tego zakazującym.

Poza odniesieniami Komunistycznej Partii Polski do marksizmu-leninizmu w jej symbolice wizualnej i programie politycznym żywo były pielęgnowane przez tę partię tradycje ruchu komunistycznego. Partia ta celebrowała także wydarzenia ważne dla jego historii. W 2020 r. podpisała się pod wspólnym stanowiskiem partii komunistycznych i robotniczych z okazji 150. rocznicy urodzin Włodzimierza Lenina. Dokument ten był laudacją na cześć Lenina, w którym 93 partie komunistyczne, w tym partia z Polski, chwaliły przywódcę rewolucji październikowej, twierdząc, że poświęcił on życie dla sprawy klasy pracującej i innych warstw ludu, walce o zniesienie wyzysku oraz budowie socjalistycznego społeczeństwa. Partie komunistyczne upamiętniały Lenina jako twórcę nowoczesnej partii klasy pracującej, partii „nowego typu”, która odrzuciła oportunizm i apostazję starych ugrupowań socjaldemokratycznych. Partia bolszewicka w Rosji stała bowiem w opinii komunistów na czele walki klasowej proletariatu i innych wyzyskiwanych grup. Poprowadziła rosyjską klasę pracującą do zwycięstwa i obalenia władzy klas wyzyskujących oraz ustanowienia dyktatury proletariatu, władzy robotniczo-chłopskiej służącej interesom ogółu, wyzyskiwanym i prześladowanym. Partie te upamiętniały Lenina jako teoretyka, który rozwinął marksizm, w tym jego filozofię, ekonomię polityczną i komunizm naukowy. Autorzy dokumentu uznali, że wartościowy dorobek teoretyczny Lenina stanowi podstawę edukacji polityczno-ideologicznej oraz działań nowej generacji rewolucjonistów (Wspólne stanowisko..., 2020).

Komunistyczna Partia Polski pielęgnowała także pamięć o rewolucji październikowej w Rosji w 1917 r. W jednej z publikacji komuniści

pisali: „Wielka Socjalistyczna Rewolucja Październikowa jest cezurą dla nowej epoki w historii ludzkości, gdyż wówczas po raz pierwszy wywłaszczeni, upodleni i wyzyskiwani zdobyli i utrzymali władzę, by móc zmienić oblicze świata. Włodzimierz Lenin mówił, że czasami historia potrzebuje impulsu do zmiany na lepsze” (103. rocznica..., 2020).

Komuniści podtrzymywali także „tradycje przyjaźni polsko-radzieckiej”. Przykładem tego były ich protesty przeciwko zdemontowaniu pomnika Polsko-Radzieckiego Braterstwa Broni w Warszawie w 2014 r., w związku z budową metra (Nie likwidacji pomnika..., 2014). Protesty takie odbywały się także w obronie innych pomników czy zmian nazw ulic i placów miejskich.

Ocena epoki socjalizmu w Polsce do 1989 roku

Z problematyką „przyjaźni polsko-radzieckiej” wiąże się ocena socjalizmu w Polsce w okresie po II wojnie światowej do transformacji ustrojowej w 1989 r. W propagandzie komunistycznej najczęściej podkreślane były sukcesy gospodarcze władz i społeczeństwa polskiego, które dźwignęły kraj z ruin wojennych. Według komunistów pod koniec lat siedemdziesiątych XX w., a więc pod rządami Edwarda Gierka (1913–2001), ogólna wartość dochodu narodowego dawała uzasadnione podstawy do rozważań, czy Polska już mieści się w pierwszej dziesiątce najsilniejszych ekonomicznie krajów świata (Jaśkiewicz, 2004, s. 3).

Autor jednej z publikacji w czasopiśmie „Brzask” dowodził, że ustanowienie ustroju demokratyczno-ludowego, w którym klasa robotnicza rozpoczęła pośrednio sprawować rolę kierowniczą w państwie, skupiając wokół siebie masy pracujące i wyzyskiwane w mieście i na wsi, oznaczało wkroczenie Polski na drogę postępu społecznego. Podstawą polityki Polski w okresie socjalizmu, nazwanej przez autora publikacji państwem mas pracujących i wyzyskiwanych pod kierownictwem klasy robotniczej, w stosunkach międzyludzkich było od początku prawo samookreślenia narodów, co oznaczało zerwanie nie tylko z ustrojem feudalnym i kapitalistycznym. Okres socjalizmu spletał się z przeobrażeniami stosunków społecznych, gospodarczych i kulturalnych w kraju, z awansem cywilizacyjnym Polski. Zniesienie klas wyzyskujących w wyniku rewolucji położyło kres typowemu dla społeczeństwa burżuazyjnego żywiołowemu narastaniu sprzeczności i konfliktów społecznych. Powstała możliwość świadomego kierowania i regulowania procesów społecznych, urzeczywistniająca się w łączeniu naukowego poznania i rewolucyjnego działania. Rozpoczęty został w wyniku rewolucji szybki proces rozwoju socjalistycznej gospodarki, czyli podział wytwarzanych

dóbr i wartości według ilości i jakości pracy. W opinii komunistów nastąpił wzrost dobrobytu i kultury ludzi pracy oraz poziomu ich udziału w życiu państwowym i społecznym. To stanowiło wspólny interes klasy robotniczej, chłopów i inteligencji pracującej. Nastąpiły także gruntowne przeobrażenia w pozycji społeczno-politycznej klasy chłopskiej – głównej siły sojuszniczej klasy robotniczej. W socjalizmie, czyli w okresie przejściowym od kapitalizmu do komunizmu, a więc w ustroju sprawiedliwości społecznej, polityka partii sprzyjała przyspieszeniu rozwoju budownictwa bazy materialnej socjalizmu, wzrostowi sił wytwórczych, zwiększeniu produkcji oraz popytu, co skutkowało dobrobytem materialnym i kulturalnym całego społeczeństwa. To także umacniało socjalizm i kierowniczą rolę klasy robotniczej (Ognik, 2008, s. 7).

Jednakże w ocenie komunistów nie cały okres socjalizmu był czasem zgodnym z zasadami określonymi przez marksizm-leninizm. Błędna polityka partii robotniczej, niezgodna z prawami ekonomii politycznej, hamowała rozwój socjalizmu, rodziła dysproporcje gospodarcze i wywoływała niezadowolenie społeczeństwa, szczególnie klasy robotniczej. To ożywiało burżuazję do podejmowania działań w kierunku restauracji w Polsce kapitalizmu. Zwyrrodnienie partii klasy robotniczej i państwa dyktatury proletariatu pociągnęło za sobą zwyrrodnienie bazy materialnej socjalizmu i obniżenie poziomu życia materialnego i kulturalnego klasy robotniczej. Doprowadziło do kryzysu społeczno-politycznego i utraty władzy politycznej przez klasę robotniczą. Wszystkie te błędy i wypaczenia ekonomii politycznej klasy robotniczej znalazły wyraz w latach 1956–1989 i zostały sfinalizowane w 1989 r. w postaci oddania burżuazji władzy politycznej w państwie w drodze pokojowej. Głównymi przyczynami tego kontrrewolucyjnego procesu były: po pierwsze, zasadnicze zmiany ideowo-polityczne w kierownictwie Komunistycznej Partii Związku Radzieckiego, które oddziaływały negatywnie na pozostałe kraje socjalistyczne i, po drugie, kontynuowanie wyścigu zbrojeń po złamaniu monopolu amerykańskiego na broń jądrową, kiedy to nie było już konieczne dla obrony socjalizmu, a więc pozwalało na zmianę podziału dochodu narodowego celem zwiększenia wydatków na konsumpcję. Od okresu rządów Władysława Gomułki (1905–1982), poprzez okres władzy Edwarda Gierka i Wojciecha Jaruzelskiego (1923–2014) Polska Zjednoczona Partia Robotnicza i państwo chyliły się ku upadkowi, ponieważ kierownictwo polskiej partii komunistycznej działało podobnie jak kierownictwo partii radzieckiej pod rządami Michaiła Gorbaczowa. Dlatego w opinii publicystów komunistycznego czasopisma „Brzask” należy uznać, że likwidatorami partii komunistycznej i socjalizmu była władza tej partii komunistycznej, a więc pierwsi sekretarze

Komitetu Centralnego i członkowie Biura Politycznego partii polskiej i radzieckiej. Zwycięstwo sił kontrrewolucyjnych w krajach tzw. europejskiej „wspólnoty socjalistycznej”, szczególnie rozpad Związku Radzieckiego, nie oznaczało jednak dla komunistów „końca historii”. Było tylko dowodem na to, że państwo socjalistyczne upadło w wyniku porzucenia rewolucyjnych zasad marksizmu-leninizmu (Ognik, 2008, s. 8–9).

Podobne opinie znalazły się w innych publikacjach czasopisma „Brzask”. Według autora jednego z artykułów istnienie partii komunistycznej w Polsce było jedną z najjaśniejszych kart w dziejach Polski i polskiego ruchu robotniczego. Była to bowiem partia nowoczesna, na trwałe wpisana w rewolucyjny i awangardowy nurt polskiej lewicy. Tej partii należy się zatem wdzięczność za to, że Polska stała się pod jej rządami państwem liczącym się w świecie, poważanym przez społeczność międzynarodową, prowadzącym samodzielną politykę zagraniczną, bezpiecznym dzięki zawartemu przez państwa socjalistyczne Układowi Warszawskiemu. Autor ten dostrzegał jednak błędy kolejnych przywódców partii, a w szczególności ostatniego z nich, który zdecydował o rozwiązaniu partii komunistycznej. Dla tegoż publicysty był to czyn kapitulanki i przejaw ustępliwości wobec burżuazyjno-klerykalnego wroga (Kijowski, 2013, s. 5).

Powyższe opinie nie znajdują potwierdzenia w faktach. Ocena gospodarki socjalistycznej to ocena subiektywna, czyniona z perspektywy ideologicznych zwolenników komunizmu. W rzeczywistości stan polskiej gospodarki był inny niż to wynika z opinii komunistów. Warto jednak zwrócić uwagę na jeszcze jeden aspekt, a mianowicie zwracanie uwagi przez wymienionych publicystów „Brzasku” na błędy przywódców partyjnych dopiero po 1956 r., a więc po okresie stalinizmu. To świadczy o radykalizmie i ideologiczności dokonywanej przez nich interpretacji historii.

Przemiany polityczne i ekonomiczne w Polsce i na świecie na przełomie XX i XXI wieku w ocenie komunistów

W programie politycznym z 2015 r. Komunistyczna Partia Polski oceniła charakter współczesnego kapitalizmu na przykładzie Polski. Według niej na początku lat dziewięćdziesiątych w Polsce nastąpiło przywrócenie stosunków kapitalistycznych, których istotą było szybkie przejście zakładów przemysłowych, państwowych gospodarstw rolnych i innych przedsiębiorstw przez grupę nowych właścicieli. W wyniku tego procesu nastąpiła likwidacja udziału załóg w kierowaniu zakładami. Pracownicy niezajmujący kierowniczych stanowisk zostali sprowadzeni

do roli towaru. Celem działalności zakładów przemysłowych stała się od tej pory maksymalizacja zysków ich nowych właścicieli (Komunistyczna Partia Polski, 2015).

Komunistyczna Partia Polski negatywnie oceniła także transformację ustrojową, której celem była demokratyzacja Polski. Zdaniem komunistów wybory parlamentarne okazały się polem do manipulacji. Wyeliminowanie życia politycznego w zakładach pracy i ordynacja wyborcza sprawiły, że decydujący wpływ na ich wyniki zaczęły wywierać środki masowego przekazu. Te zaś zostały poddane całkowitej kontroli zwolenników nowego kierunku politycznego. Nowej klasie politycznej w procesie restauracji kapitalizmu pomogły dawne elity partii komunistycznej rządzącej Polską przed 1989 r. Również duchowieństwo katolickie, w szczególności wyższe rangą, czynnie poparło zmiany (Komunistyczna Partia Polski, 2015). Taką opinię podzielił Zbigniew Wiktor (1942), politolog-komunista, publicysta komunistycznych organów prasowych. W jego opinii transformacja ustrojowa zapoczątkowana w 1989 r. w Polsce była wynikiem uzgodnienia sfer wpływów między dwoma ośrodkami kontrrewolucji: jawnej – zorganizowanej wokół „Solidarności”, oraz ukrytej – skupionej wokół większości kierownictwa rządzącej partii komunistycznej. Oba te ośrodki porozumiały się przy aktywnej roli Kościoła katolickiego i samego papieża Jana Pawła II co do ostatecznego rozprawienia się z pozostałościami ustroju socjalistycznego w Polsce i oficjalnego wprowadzenia ustroju kapitalistycznego (Wiktor, 2004, s. 8).

Ponadto w tym czasie strajki oraz protesty były szybko izolowane i tłumione. Wzmógł się nacisk ekonomiczny na pracowników. Zwolnienia z pracy stały się zjawiskiem masowym. Związki zawodowe uległy korupcji (Komunistyczna Partia Polski, 2015). Jeden z publicystów czasopisma „Brzask” dodawał, że „obecnie widać wyraźnie, jak Polska dotknięta została rozkładem moralnym, który okazał się złem najstraszliwszym, bez porównania gorszym od wszystkich afer gospodarczych jakie szaleją w naszym kraju” (Winnex, 2005, s. 9) – pisał publicysta czasopisma „Brzask”.

Komuniści analizowali, że w procesie prywatyzacji ogromną rolę odegrał obcy kapitał. Wielkie koncerny przemysłowe z Europy Zachodniej oraz Stanów Zjednoczonych przejmowały całe przedsiębiorstwa, których produkcja była zwykle ograniczana, a zakłady pracy – likwidowane. Sytuacja materialna społeczeństwa pogorszyła się. Drastycznie wzrósł odsetek osób żyjących poniżej granicy niedostatku. Zagraniczne koncerny, lokujące swoje montownie w specjalnych strefach ekonomicznych, uzyskały dostęp do taniej i wykwalifikowanej siły roboczej. Zwalniano je z podatków. Wzmógł się wyzysk robotników poprzez zaniżanie wynagrodzenia, zatrudnianie w ramach tzw. umów śmieciowych,

łamanie praw pracowniczych. Uzależnienie od międzynarodowych koncernów spowodowało, że światowy kryzys kapitalizmu stał się szczególnie dotkliwy. W opinii komunistów polityka kolejnych rządów, podporządkowana Unii Europejskiej, międzynarodowym koncernom i instytucjom finansowym, doprowadziła do ruiny polską gospodarkę, a większość ludności pogrążyła w nędzy. Doprowadziła do tego, że miliony Polaków, nie widząc dla siebie miejsca i perspektyw, emigrują i odkładają decyzję o założeniu rodziny, gdyż w kraju nie mają zapewnionych podstawowych warunków do życia. Efektem tego są niekorzystne zmiany demograficzne, które stają się dodatkowym katalizatorem kryzysu. O to wszystko komuniści obwinili wszystkie ekipy rządzące od 1989 r., wywodzące się z socjaldemokracji i prawicowe, a także burżuazję, dla której rządy te stanowiły polityczne zaplecze (Komunistyczna Partia Polski, 2015).

Oceny przemian gospodarczych i politycznych w Polsce, a także oceny samego kapitalizmu w erze globalizacji powielane były przez Polską Socjalistyczną Partię Robotniczą. W jej programie zapisano, że współczesny kapitalizm stanowi coraz większe zagrożenie dla ludzkości. Kieruje nim logika systemu opartego na maksymalizacji zysku, a to skutkuje polaryzacją świata, w którym powstają wielkie bogactwo i wielkie obszary biedy. Te procesy przyspiesza globalizacja odbywająca się pod dyktando Stanów Zjednoczonych oraz integracja regionalna odbywająca się pod dyktando interesów najbogatszych państw regionu. Według autorów programu tej partii kapitalizm nie jest dla Polski żadną szansą, a wręcz odwrotnie – jest zagrożeniem dla sytuacji materialnej ludzi pracy, dla polskiej gospodarki, oświaty, kultury, służby zdrowia i niepodległego bytu państwowego. Tak zwane „reformy gospodarcze” wprowadzane miały być w interesie i pod dyktando międzynarodowego kapitału. Polska stała się kolonią Zachodu. Dorobek socjalizmu niszczone był planowo i systematycznie. Zrujnowany został przemysł i rolnictwo, oświata i kultura, a ludziom odebrano prawa socjalne. Partia ta przestrzegała nawet, że zagrożony jest biologiczny byt narodu. Według niej efektem transformacji w Polsce były:

- wielomilionowe bezrobocie i ubóstwo;
- spadek produkcji i dochodu narodowego;
- katastrofa finansowa przedsiębiorstw państwowych, które przetrwały pierwsze lata transformacji;
- ograniczanie świadczeń socjalnych, wydatków na służbę zdrowia, kulturę, oświatę i naukę oraz zagrożenie dla świadczeń emerytalnych i rentowych;
- brak środków na odtworzenie i modernizację majątku produkcyjnego, co skazuje te przedsiębiorstwa na przegraną w walce konkuren-

cyjnej z firmami zachodnimi nawet na rynku krajowym i ich likwidację;

- miliony hektarów nieużytkowanej ziemi po zlikwidowanych państwowych gospodarstwach rolnych (Polska Socjalistyczna Partia Robotnicza, 2002).

Krytyka sytuacji w Polsce po 1989 r. była tylko częścią komunistycznej krytyki kapitalizmu. Według komunistów kapitalizm spowodował, że 75% ludzkości cierpi głód i chroniczne niedożywienie. Wielkie mocarstwa wywołują wojny, ale Stany Zjednoczone i Unia Europejska kreowane są w mediach na „obrońców wolności i demokracji”. W gospodarce rozwój kapitalizmu doprowadził do powstania wielkich monopolów – potęg przemysłowych, które faktycznie kontrolują rynek, zasoby naturalne i technologię, a tzw. „wolność” w gospodarce rynkowej oznacza nieograniczone prawo koncernów do dysponowania siłą roboczą i wszystkimi zasobami. Kapitalizm pogłębia nierówności między ludźmi i narodami. Przymus państwowy, mass media, systemy edukacyjne oraz mity o wolnym rynku i równych szansach podtrzymują kapitalizm. Natomiast w skali globalnej cechą współczesnego kapitalizmu jest imperializm – uznali komuniści. W stosunkach międzynarodowych przejawia się on dyktatem wielkich mocarstw, ich polityczną i militarną dominacją nad ekonomicznie wyzyskiwanymi narodami, przejmowaniem kontroli nad zasobami naturalnymi, nad pracą całych społeczeństw na wielkich obszarach kuli ziemskiej. Koncerny wiążą się z rozwiniętymi przemysłowo krajami i regionami, w których lokują swoje zyski. Korzystają z ich siły militarnej dla utrzymania i poszerzenia swojego stanu posiadania. Według komunistów od czasu obalenia Związku Radzieckiego rozpoczęła się nowa ofensywa imperializmu, który próbuje uzyskać całkowitą dominację nad światem. Ważnym elementem tej ekspansji jest sojusz mocarstw imperialistycznych, tj. USA, zdominowanej przez Niemcy Unii Europejskiej oraz Japonii (Komunistyczna Partia Polski, 2015).

Dlatego Komunistyczna Partia Polski krytykowała udział Polski w NATO jako pakcie państw imperialistycznych i wspomagających imperializm. Sprzeciwiała się także budowie tarczy antyrakietowej na ziemiach polskich, co miało być przejawem uzależnienia od Stanów Zjednoczonych i marionetkowego traktowania Polski przez to państwo, a także miało narażać Polskę na niebezpieczeństwo spowodowanego ataku. Partia ta potępiła również udział wojsk polskich w operacjach militarnych w Iraku i Afganistanie, które służyć miały mocarstwu imperialistycznym i międzynarodowym koncernom.

Cytowany już Zbigniew Wiktor podzielał słowa programu Komunistycznej Partii Polski. Według niego w okresie transformacji ekono-

micznej i politycznej Polska znalazła się pod polityczną, gospodarczą i wojskową kontrolą Stanów Zjednoczonych, NATO, państw Unii Europejskiej, a szczególnie Niemiec. Jednocześnie obecne państwo polskie zerwało dawne przyjazne stosunki i więzi z Rosją i krajami dawnego Związku Radzieckiego. Burżuazja i jej partie polityczne od początku przyjęły kurs na wstąpienie Polski do NATO, które traktowane jest jako gwarant wojskowy zwycięstwa kontrrewolucji w Polsce i w innych krajach, w których obalono socjalizm. Natomiast w konsekwencji wstąpienia do Unii Europejskiej Polska utraciła suwerenność gospodarczą i finansową i stała się protektoratem USA i zdominowanego przez nie NATO, a także popadła w zależność polityczną od Unii Europejskiej. Stała się zatem częścią imperialistycznej globalizacji, choć jej pozycja okazała się pozycją wasala. Przystępując do Unii Europejskiej, Polska zrzekła się części suwerenności, co dotyczyło sfery stosunków politycznych, a jednocześnie konsekwencją tego było gospodarcze uzależnienie Polski od wielkich monopolu i banków. Wbrew wcześniejszym deklaracjom burżuazyjne ośrodki nie traktowały Polski po partnersku, lecz dążyły do jej przekształcenia w peryferyjny kapitalizm, który jest bezwzględnie wyzyskiwany i uzależniany przez wielkie koncerny, głównie niemieckie. W tej sytuacji w ramach Unii Europejskiej Polska i inne kraje środkowo-europejskie stały się głównym celem niemieckiego imperializmu, którego narzędziem miała być integracja europejska (Wiktor, 2004, s. 6–10) – analizował Zbigniew Wiktor.

Komunistyczna Partia Polski jeszcze przed wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej w czasopiśmie „Brzask” przestrzegała przed unijną dyktaturą, wprowadzeniem euro, które spowoduje ubożenie mieszkańców, i biurokracją (Wachowiak, 2003, s. 12–13). Pięć lat po przystąpieniu Polski do Unii czasopismo to opublikowało *Oświadczenie Partii Komunistycznych i Robotniczych krajów UE*, w którym stwierdzono: „UE to wybór kapitału. Podejmuje działania korzystne dla monopolu, koncentracji oraz centralizacji kapitału. «Traktat Lizboński» umocnił UE jako imperialistyczny blok gospodarczy i polityczny, skierowany przeciwko interesom pracowników i narodów. Nasila się wyścig zbrojeń, autorytaryzm i represje państwowe. W imię «modernizacji», «konkurencyjności», «przedsiębiorczości» i «elastyczności» nasilają się ataki na prawa pracownicze i związkowe. Kwestionowane są prawa związkowe takie jak prawo do strajku. Trwają próby zmniejszenia, w związku z kryzysem, liczby dni roboczych i pensji w celu zapewnienia zysków kapitału. Przed robotnikami staje perspektywa pracy bez żadnych praw aż do śmierci. Stosunki pracy przybierają koszmarny charakter. Wydłużenie dnia roboczego, decyzja o 65-godzinym tygodniu pracy wspólnist-

nieje z niepełnym zatrudnieniem, bezrobociem i niepewnością zatrudnienia. Konsekwentnie obniżane są płace, emerytury, a podwyższa się wiek emerytalny. Czas pracy dzielony jest na aktywny i nieaktywny, rosną ceny oraz mnożą się nieszczęśliwe wypadki w miejscu pracy. System oświaty, ochrony zdrowia i profilaktyki zostały przekazane wielkiemu kapitałowi. Zmniejsza się liczba małych i średnich gospodarstw rolnych z korzyścią dla wielkich farmerów i grup monopolistycznych. Nasilają się represje państwowe, narasta antykomunizm, rasizm i ksenofobia. Pierwszymi ofiarami nasilenia wyzysku stają się młodzież, kobiety oraz pracujący imigranci. Unia Europejska stanowi filar imperialistycznego nowego porządku i kapitalistycznej globalizacji. Toleruje mordowanie Palestyńczyków przez Izrael. Wspiera ofensywę przeciwko narodom, w szczególności obszaru śródziemnomorskiego, Afryki, Bliskiego Wschodu i Ameryki Łacińskiej. UE uczestniczy w wyścigu zbrojeń, instalacji «tarczy antyrakietowej», powrocie do dogmatu pierwszego ataku nuklearnego. Uzgadnia swe działania z USA i NATO. Militarizm stanowi element składowy struktury UE» (Oświadczenie Partii Komunistycznych..., 2009).

Polska Socjalistyczna Partia Robotnicza, jako część Patriotycznego Frontu Lewicy Socjalistycznej, jeszcze w 2004 r. krytykowała kapitalistyczną Unię Europejską. Według tej organizacji, stowarzyszenie Polski z Unią Europejską doprowadziło do ujemnego bilansu handlowego z krajami Unii. Przestrzegała wówczas, że wstąpienie Polski do Unii spowoduje, że upadną tysiące drobnych przedsiębiorstw, limity produkcyjne w górnictwie, hutnictwie i rolnictwie doprowadzą do likwidacji milionów gospodarstw chłopskich, dalszego zamykania kopalń, hut i drobnych przedsiębiorstw, a „dopłaty” z Unii dostaną ludzie zamożni, którzy będą mieli pieniądze na wkład własny w planowane przedsięwzięcia. Polska miała stać się zatem „pustynią gospodarczą” z wielkim bezrobociem i rozszerzającą się strefą nędzy. Parlament Europejski nazwany został natomiast atrapą, z którą nikt się nie liczy, gdyż nie ma żadnych uprawnień, które mogłyby wpływać na kierunek polityki unijnej. Dlatego partia ta wzywała do bojkotu wyborów do Parlamentu Europejskiego (Patriotyczny Front Lewicy Socjalistycznej, 2004, s. 1).

Propaganda komunistyczna o Kubie i Korei Północnej

Propaganda komunistyczna jako przykład skutecznego oporu wobec imperializmu, kapitalizmu i globalizacji podawała przykłady Kuby i Korei Północnej. Wyobrażenia o społeczeństwie, gospodarce i polityce tych państw, które w XXI w. nadal pozostawały niedemokratycznymi i antykapitalistycznymi, przesycone były jednak ideologicznymi predy-

lekcjami. Publicystyka komunistyczna szczególną uwagę zwracała na ich opór wobec kapitalistycznej globalizacji i wpływów amerykańskich, a także na ich „wysoki” stopień rozwoju, co znowu świadczy o przeinaczaniu faktów charakterystycznym dla propagandy komunistycznej. Propaganda ta doceniała przede wszystkim antykapitalizm polityki tych państw, który w opinii komunistów opierał się na fundamentach myśli i praktyki komunistycznej.

Jednym z państw, które miały stawiać skuteczny opór kapitalistycznej globalizacji, imperializmowi i procesom amerykańskiej globalizacji, była Kuba. W rocznicę śmierci Fidela Castro (1926–2016) w publikacjach ruchu komunistycznego nazywano go „niezlomnym kubańskim rewolucjonistą” (Wspomnienie Fidela Castro..., 2020). Komuniści twierdzili, że Fidel Castro jest postrzegany współcześnie jako symbol socjalizmu, antyimperializmu i rządów rewolucyjnych, które przyczyniły się do rozwoju ekonomicznego i sprawiedliwości społecznej na Kubie (Fidel Castro..., 2018). W jednej z publikacji z 2020 r. stwierdzono: „Dziś dziedzictwem Fidela Castro jest między innymi jeden z najlepiej rozwiniętych systemów opieki zdrowotnej na świecie. Kuba znajduje się w czołówce walki z pandemią Covid-19. Nie tylko radzi sobie z zagrożeniami wewnętrznymi, ale wspiera inne państwa rozwijające się, a nawet kraje europejskie, takie jak Włochy” (Wspomnienie Fidela Castro..., 2020). Styl i treści tej wypowiedzi przypominają styl i treści publicystyki komunistów dotyczące okresu socjalizmu w Polsce. Jeszcze w okresie życia Fidela Castro komuniści pisali do niego: „Przyjmijcie Drogi Towarzyszu Fidel z okazji 44 Rocznicy Rewolucji Kubańskiej i 2003 Nowego Roku od nowo powstałej Komunistycznej Partii Polski i ludzi pracy w Polsce serdeczne i gorące pozdrowienia. [...] Rewolucja kubańska zwyciężyła, gdyż poparła ją klasa robotnicza, chłopci, patriotyczna młodzież, inteligencja oraz wszystkie warstwy społeczne. [...] Z całego serca życzymy Wam i całemu bratniemu narodowi kubańskiemu sukcesów w pracy i walce o niezawisłość Waszej pięknej Ojczyzny, utrzymania socjalistycznego ustroju i pokoju” (Łachut, 2003, s. 6). Retoryka ta przypomina komunistyczną nowomowę charakterystyczną dla skostniałego aparatu Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej sprzed 1989 r.

Podobne sympatie Komunistyczna Partia Polski kierowała do przywódców partii rządzącej w Korei Północnej. Ponad ubóstwo koreańskiego społeczeństwa i totalitarny charakter państwa polscy komuniści stawiali koreański antyimperializm, pryncypializm przywódców i fundamenty ideologiczne państwa, które w rzeczywistości stało się folwarkiem rodu Kimów. W liście do Kim Dzong Ila (1941–2011) w 2003 r. przewodniczący Komunistycznej Partii Polski pisał: „Obecnie pod Waszym kierow-

nictwem Towarzyszu Kim Dzong Il partia i naród koreański walczą o zachowanie ustroju socjalistycznego, niezawisłość państwa i pokojowe zjednoczenie Waszej Ojczyzny. [...] Wasza nieugięta walka jest natchnieniem i wzorem pryncypialności dla milionów bojowników o wolność, sprawiedliwość społeczną i socjalizm na całym świecie” (Adam, 2003, s. 6). Te słowa potwierdzają zachowanie w retoryce polskiego ruchu komunistycznego nowomowy właściwej dla propagandy komunistycznej z okresu dominacji w Polsce marksizmu-leninizmu.

Zakończenie

Komunistyczna Partia Polski i Polska Socjalistyczna Partia Robotnicza w swoich programach, enuncjacjach i symbolice odwoływały się do marksizmu-leninizmu. Partie te dokonały pozytywnej, choć nieobiektywnej oceny okresu socjalizmu w Polsce przed 1989 r. Ocena ta była motywowana ideologią komunistyczną. Komunistyczna Partia Polski i Polska Socjalistyczna Partia Robotnicza negatywnie oceniły transformację ustrojową i ekonomiczną w Polsce po 1989 r. Podkreślały wyższość socjalizmu nad kapitalizmem i pozytywne cechy socjalizmu, jak np. rozwój gospodarczy, demokracja, bezpieczeństwo. Oceny te dokonywane były z perspektywy ideologicznej, często nie były oparte na prawdzie historycznej oraz obiektywnych danych i analizach, przesycone były wiarą w komunizm oparty na marksizmie-leninizmie i przede wszystkim pomijały niewygodne dla komunistów fady, jak np. totalitaryzm państwa, niewydolność i zapóźnienia gospodarcze i kulturowe, przemoc i represje wobec społeczeństwa, zabójstwa polityczne, deficyty zaopatrzenia ludności w żywność i inne produkty. Komunistyczna Partia Polski i Polska Socjalistyczna Partia Robotnicza skrytykowały włączenie Polski w procesy globalizacyjne po 1989 r., ale jednocześnie pozytywnie oceniły politykę prowadzoną przez państwa, które nie zmieniły swoich ustrojów jeszcze w XXI w.

Zarówno Komunistyczna Partia Polski, jak i Polska Socjalistyczna Partia Robotnicza były jednak partiami, które nie odegrały ważnej roli w systemie politycznym i systemie partyjnym Polski. Dla przykładu do Komunistycznej Partii Polski w szczytowym okresie należało zaledwie kilkuset członków. Także młodzieżówka tej partii – Komunistyczna Młodzież Polski – była organizacją kadrową, elitarną, liczącą w skali kraju około 100 członków i sympatyków (Malendowicz, 2006, s. 32–34). Partie te były zatem ugrupowaniami marginalnymi, działającymi głównie w skali lokalnej. Tylko jej nieliczni członkowie brali udział w wyborach parlamentarnych, ale jako kandydaci z list wyborczych innych partii

politycznych. To świadczy o niskim poparciu społecznym dla nich i dla samego marksizmu-leninizmu.

Myśl komunistyczną opartą na marksizmie-leninizmie cechuje epigonizm. To kontynuacja ideologii, na której bazowała Polska Zjednoczona Partia Robotnicza przed rozwiązaniem jej w 1990 r., ale kontynuacja pozbawiona nowych elementów, nierozwijająca się, bierna i przede wszystkim zakwestionowana przez społeczeństwo i pozbawiona społecznego poparcia. Jej przetrwanie w okresie transformacji ustrojowej przełomu XX i XXI w. było wynikiem anomii społecznej, tzn. zakwestionowania form i sposobów myślenia ludzi silnie „wierzących” w marksizm-leninizm przez ogół społeczeństwa w okresie załamania się socjalizmu i zerwania z socjalizmem, poczucia niemocy marksistów-leninistów i braku możliwości ukierunkowania ich myślenia na nową rzeczywistość, nowe cele i nowe wyzwania.

Bibliografia

103. rocznica Wielkiej Socjalistycznej Rewolucji Październikowej. (2020). Pobrane 17 marca 2021 z <https://kom-pol.org/2020/11/09/103-rocznica-wielkiej-socjalistycznej-rewolucji-pazdziernikowej/>.
- Adam, M. (2003). List do Sekretarza Generalnego Koreańskiej Partii Pracy, Przewodniczącego Komitetu Obrony Narodowej, Naczelnego Dowódcy Koreańskiej Armii Ludowej, Towarzysza Marszałka KRLD, Kim Dzong Ila. *Brzask*, 5, 6.
- Fidel Castro – symbol socjalizmu, antyimperializmu i wolności – w 92. rocznicę urodzin. (2018). Pobrane 18 marca 2021 z <https://kom-pol.org/2018/08/13/fidel-castro-symbol-socjalizmu-antyimperializmu-i-wolnosci-w-92-rocznice-urodzin/>.
- Jaśkiewicz, A. (2004). Kurs na degenerację państwa i narodu polskiego. *Brzask*, 11–12(159), 3–5.
- Kijowski, M. (2013). W hołdzie Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. *Brzask*, 12(249), 5.
- Komunistyczna Partia Polski. (2002). *Statut*. Pobrane 18 marca 2021 z <https://kom-pol.org/statut/>.
- Komunistyczna Partia Polski. (2015). *Program*. Pobrane 17 marca 2021 z <https://kom-pol.org/program/>.
- Komunistyczna Partia Polski. (b.d.). *Partia*. Pobrane 17 marca 2021 z <https://kom-pol.org/o-nas/>.
- Łachut, J. (2003). List do Sekretarza Generalnego Komitetu Centralnego Komunistycznej Partii Kuby, Prezydenta Republiki Kuby, Towarzysza Fidela Castro Ruz. *Brzask*, 5, 6.
- Malendowicz, P. (2006). *Ultralewica a współczesność. Idee, programy, praktyka*. Piła: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa.
- Nie likwidacji pomnika Polsko-Radzieckiego Braterstwa Broni!!!. (2014). Pobrane 17 marca 2021 z <https://kom-pol.org/2014/01/19/nie-likwidacji-pomnika-polsko-radzieckiego-braterstwa-broni/>.
- Ognik, S. (2008). 64 rocznica powstania PKWN. *Brzask*, 7(192), 7–10.

- Oświadczenie Partii Komunistycznych i Robotniczych krajów UE. (2009). *Brzask*, 5–6(201), 2–3.
- Patriotyczny Front Lewicy Socjalistycznej. (2004). Apel w sprawie wyborów do Parlamentu Europejskiego. *Głos Robotniczy. Biuletyn społeczno-polityczny Komitetu Centralnego Polskiej Socjalistycznej Partii Robotniczej*, 2, 1.
- Polska Socjalistyczna Partia Robotnicza. (2002). *Deklaracja ideowo-programowa*. Pobrane 27 grudnia 2004 z <http://www.pspr.republika.pl/>.
- Wachowiak, S. (2003). Unii Europejskiej – nie. *Brzask*, 5, 12–13.
- Wiktor, Z. (2004). Polska po 15 latach kontrrewolucji. *Brzask*, 11–12(159), 6–10.
- Winnex, J. (2005). Uwaga faszyzm nadchodzi?. *Brzask*, 2(161), 9.
- Wspomnienie Fidela Castro. (2020). Pobrane 18 marca 2021 z <https://kom-pol.org/2020/11/26/wspomnienie-fidela-castro-1926-2016/>.
- Wspólne stanowisko partii komunistycznych i robotniczych z okazji 150 rocznicy urodzin W. I. Lenina. (2020). Pobrane 17 marca 2021 z <https://kom-pol.org/2020/05/21/wspolne-stanowisko-partii-komunistycznych-i-robotniczych-z-okazji-150-rocznicy-urodzin-w-i-lenina/>.

A reminiscence of Marxism-Leninism in the 21st century? Examples of the Communist Party of Poland and the Polish Socialist Workers' Party

Abstract

In 2002, the Communist Party of Poland and the Polish Socialist Workers' Party were founded. Their programs were based on Marxism-Leninism. These parties were marginal organizations and did not play any significant role in the Polish political system. They made a positive but biased assessment of the period of socialism in Poland before 1989. This assessment was justified by the communist ideology. The Communist Party of Poland and the Polish Socialist Workers' Party negatively assessed the political and economic transformation in Poland after 1989. They also criticized Poland's inclusion in the globalization processes, and positively assessed the policies pursued by countries that have not changed their systems, such as Cuba and North Korea. To verify this research hypothesis, the author used the method of qualitative analysis of source materials, including manifestos, policy documents and journalism of the aforementioned political parties.

Keywords: Marxism-Leninism, communism, political party, political transformation, Communist Party of Poland